

ЕКОНОМІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ

УДК 332.3:711.4 +911.9: 528.4+502.171 (477.85)

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО ФОНДУ
БУКОВИНСЬКОГО ПЕРЕДКАРПАТТЯ*Атаманюк М.-Т. М.**Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича*

Розглянуто сучасні особливості структури та використання земельного фонду в регіоні Буковинського Передкарпаття. Проведено ранжування низових адміністративно-територіальних одиниць за часткою категорій земель різного цільового призначення. Визначено рівні забезпеченості населення досліджуваного регіону сільськогосподарськими угіддями та розкрито сучасну структуру використання земель сільськогосподарського призначення.

Ключові слова: земельний фонд, фізико-географічне районування, категорії земель, структура угідь, землезабезпеченість, землі сільськогосподарського призначення, землі житлової та громадської забудови, землі водного фонду, землі лісового фонду, землі транспорту, зв'язку, енергетики та іншого призначення.

Актуальність дослідження. Проблема раціонального використання й охорони земельних ресурсів територій, найбільш залучених до господарського обігу нині, має неабиякий вплив на ефективність землекористування, запобігання необґрунтованому вилученню земель, насамперед, із сільськогосподарського обігу, захист їх від надмірного антропогенного впливу, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення. Вивчення взаємодії компонентів природи та закономірностей формування та розвитку територіально обмежених природних компонентів, якісна і кількісна характеристика їх властивостей мають першочергове значення для раціонального використання природних ресурсів і заходів оптимізації природного середовища на науковій основі. Проблемним також залишається районування території як із погляду географії, так і сучасної системи землеустрою.

Вихідні передумови. Для території Буковинського Передкарпаття характерне значне різноманіття ландшафтних відмін, спричинене впливом комплексу природно-географічних чинників та формуванням природно-господарських територіальних систем різних видів та рангів, зумовлених тривалою господарською освоєністю досліджуваного регіону. Саме під впливом низки чинників сформувалась структура земельного фонду, яка в умовах сьогодення зазнає впливу трансформаційних процесів.

Питанням дослідження території Буковинського Передкарпаття присвячено ряд фундаментальних досліджень науковців фізико-географів, зокрема, Геренчука К. І. (1978) [4], Воропай Л. І. (1966), Куниця М. О. (1967), Чернеги П. І. (1995), Дутчака М. В. (1994), Скрипника Я. П. (2000),

відомих вчених у галузі економічної географії, ґрунтознавства, економіки та екології. З-поміж яких варто виділити напрацювання в галузі природно-ресурсного потенціалу та прогнозування використання земельних ресурсів В. П. Руденка (1992), Г. П. Міллера (1966), А. В. Мельника (2009), М. В. Щурика (2009), К. Й. Кілінської (2007) [1]. Питання дослідження структури та використання земельного фонду розглянуто в працях А. М. Третяка (1995), П. Ф. Кузьмука (2007) [2], М. Д. Заячука (1999), П. О. Сухого [6], В. О. Печенюка (2010), К. В. Дарчука (2010) та ін.

Мета роботи полягає в дослідженні сучасної структури та особливостей використання земельного фонду території Буковинського Передкарпаття та аналізі їх територіальних відмін. Відповідно до мети були поставлені такі завдання:

- уточнити межі території Буковинського Передкарпаття відповідно до адміністративно-територіального поділу в розрізі сільських рад та фізико-географічного районування території;
- дослідити структуру та особливості використання земельного фонду території Буковинського Передкарпаття;
- розрахувати землезабезпеченість населення сільськогосподарськими землями та ріллею.

Виклад основного матеріалу дослідження. Територія Буковинського Передкарпаття, згідно з фізико-географічним районуванням простягається від межі зони Українських Карпат до р. Прут у межах території Чернівецької області, займаючи площу 249877,7 га. До її складу входять частини Вижницького, Кіцманського та Сторожинецького районів, південно-західна частина м. Чернівці, а також території Герцаївського та Глибоцького адміністративних районів. Загалом у межах регіону дослідження знаходяться 82 адміністративно-територіальних утворення,

зокрема, 3 міста, 1 селище міського типу, 2 міських райони (Шевченківський та Першотравневий м. Чернівці) та 76 сільських рад.

На формування ґрунтового покриву та структуру використання земельного фонду значний вплив мають природно-географічні чинники, з-поміж яких виділимо орографічні та кліматичні особливості, ґрунтові відміни та склад природної рослинності. Поверхня Буковинського Передкарпаття становить складну систему горбистих височин і пологих косогорів із середньою висотою 300-400 м над рівнем моря. Поверхня території сильно розчленована з переважанням пасем і горбів із чітко вираженими гребенями, вершинами і порівняно крутими схилами, на яких часто розвиваються ерозійні процеси (зсуви, яри і балки). Пересічна глибина розчленування рельєфу – 200-250 м [3]. Клімат помірно-континентальний, для якого характерна м'яка зима (з середніми температурами – 5, – 6 С?) і тепле літо (середня температура + 18, + 19 С?). Сильна розчленованість рельєфу та велика кількість опадів 600-800 мм на рік обумовлюють значну густоту річкової мережі, яка розподіляється між басейнами річок Прут та Сірет [4]. Рівень залягання ґрунтових вод внаслідок значного поширення малопроникливих для води глинистих і суглинних пластів – високий, що у свою чергу сприяє процесам заболочення та утворенню зсувів, які негативно впливають на розвиток сільського та ведення лісового господарства в окремих районах.

Утворення ґрунтів на цій території відбувалося в умовах підвищеного зволоження з участю лісо-лукової рослинності. В розміщенні типів ґрунтів верхніх терас і вододільних поверхонь спостерігається певна закономірність: чим вище місцевість, тим більш опідзоленими є ґрунтові різновидності, спричинюючи поступовий перехід від опідзолених чорноземів і темносірих ґрунтів до найбільш опідзолених дерново-підзолистих ґрунтів. На розміщення рослинності досліджуваної території безпосередній вплив мають рельєф та господарська освоєність. На більш рівнинних територіях простежується зменшення природного рослинного покриву за рахунок їх залучення до активного сільськогосподарського обігу, на горбистих територіях збереглися окремі масиви лісів та природних луків.

За комплексом природних умов у межах Буковинського Передкарпаття виділяють чотири фізико-географічних райони: Вашківецьке вологе передгір'я, Чернівецьку височину, Герцаївське степове передгір'я та Сіретське Підгір'я [4].

Згідно з чинним законодавством, земельний фонд поділяють на 9 категорій цільового призна-

чення земель. Враховуючи особливе використання окремих категорій та облік земель, відповідно до форми статистичної звітності 6-зем, землі оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного, природо-заповідного та іншого природоохоронного призначення нами були об'єднані в категорію під назвою «землі природо-охоронного та рекреаційного призначення». При дослідженні структури земельного фонду обраної території було визначено частку кожної з категорій земель (табл. 1).

У структурі земельного фонду території Буковинського Передкарпаття домінують землі сільськогосподарського призначення – 58,7 % та лісового фонду – 31,3 %, на які припадає 90 % від загалу (рис. 1). Така диференціація, насамперед, зумовлена тривалою господарською освоєністю території та впливом орографічних чинників.

Площа земель сільськогосподарського призначення становить – 146589,4 га, у структурі використання яких переважають рілля та пасовища (табл. 2). За показниками залучення земель до активного господарського обігу (частка ріллі у площі сільськогосподарських угідь) лідирують Глибоцький та Герцаївський райони. На території переважної більшості низових адміністративно-територіальних утворень значення показника перевищує 80 %. При цьому у Багринівській сільраді він становить 97,7 %, Димківській – 93,1 % та Чагорській – 91,3 %. У Герцаївському районі із 13 сільських рад у 8 значення показника понад 80,0 %, а ще у чотирьох від 70-80 %. Частка ріллі зменшується із південного сходу на північний захід, у цьому ж напрямку спостерігається збільшення площ пасовищ та сіножатей.

Найбільша частка пасовищ у структурі земель сільськогосподарського призначення в Старобросківецькій (35,9%), Верхньостановецькій (35,0 %) та Байраківській сільських радах. Пересічна частка пасовищ у структурі сільгосп-угідь досліджуваної території складає – 17,2 %. Під пасовищами зайнято 26382,84 тис. га, їх частка в межах досліджуваної території є також досить диференційована. Найбільші площі під природними пасовищами у Тернавській (1191,62 га), Старобросківецькій (896,26 га) та Старожадівській (893,76 га) сільських радах.

Традиційною галуззю спеціалізації території Буковинського Передкарпаття є садівництво. Найбільші площі земель під багаторічними насадженнями та ягідниками у м. Чернівці – 1061,85 га (за рахунок розвитку садово-городніх та дачних товариств), у Костинецькій (287,4 га), Великокучурівській (274,91 га) та Синьовецькій (178,8 га) сільрадах.

Із загальної чисельності низових одиниць АТУ за рівнем сільськогосподарської освоєності нами

Таблиця 1

Структура земельного фонду Буковинського Передкарпаття, (%)

№ п/п	райони	Адміністративні утворення	Загальна площа, га	Категорії земель					
				сільськогосподарського призначення	лісового фонду	житлової та громадської забудови	транспорт, зв'язку, енергетики, промисловості	природо-охоронного та рекреаційного призначення	водного фонду
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Герцаївський	Байраківська	2843,7	61,04	35,57	0,74	0,42	1,24	0,98
2		Буківська	729,1	78,45	13,85	1,45	1,00	1,68	3,57
3		Великобудська	2990,4	70,26	26,08	0,95	0,94	1,06	0,71
4		Годинівська	1891,7	86,69	8,04	1,21	0,86	1,80	1,39
5		Горбівська	2588,2	78,85	11,66	1,33	0,92	2,27	4,99
6		Куликівська	865,4	80,77	14,79	1,20	1,16	0,92	1,16
7		Лунківська	3265,9	83,64	8,34	0,87	0,68	3,25	3,22
8		Молницька	2032,4	82,11	7,31	0,97	1,77	2,13	5,71
9		Острицька	1349,3	80,72	2,19	3,04	1,55	4,38	8,12
10		Петрашівська	1315,4	82,59	13,52	1,67	0,69	0,79	0,75
11		Тернавська	5908,2	72,82	22,50	0,67	0,93	2,13	0,94
12		Хрицьківська	2777,5	85,35	10,76	0,90	0,47	1,58	0,94
13		Цуренська	1994,5	86,01	3,94	0,82	1,20	2,43	5,60
14		м. Герца	322,3	51,70	1,21	21,03	4,05	18,90	3,10
15	Глибокий	Багринівська	1229,9	87,33	0,24	6,39	2,52	2,71	0,81
16		Валя-Кузьминська	2544,4	37,36	57,05	1,36	0,91	2,10	1,23
17		Волоківська	3047,8	49,44	29,13	1,22	1,73	15,48	3,00
18		Димківська	1002,6	88,27	4,40	1,45	0,74	3,55	1,60
19		Кам'янська	5760,2	43,71	46,99	0,74	0,40	6,23	1,94
20		Карапчівська	4632,5	50,56	35,61	1,10	1,59	9,98	1,16
21		Коровійська	1009,35	81,89	0,61	3,71	3,52	9,44	0,85
22		Корчовецька	4142,0	27,23	68,93	0,79	0,14	2,52	0,38
23		Купська	3503,0	38,16	54,52	0,97	0,51	4,25	1,58
24		Луковницька	1390,4	87,11	6,47	1,38	0,29	3,66	1,08
25		Михайлівська	2220,1	57,69	31,75	0,74	1,44	7,37	1,02
26		Молодійська	2470,0	67,54	24,57	0,97	0,37	5,52	1,03
27		Опришенська	2741,0	72,80	21,59	1,96	0,77	1,70	1,17
28		Синьовецька	3102,5	48,45	49,25	0,73	0,11	0,52	0,93
29		сmt. Глибока	4620,5	42,73	45,05	2,99	5,57	2,23	1,43
30		Становецька	2096,9	76,31	17,78	1,16	0,71	2,22	1,82
31		Старововчинська	3338,6	70,40	23,48	1,75	0,93	1,84	1,60
32		Стерченська	877,0	85,77	0,64	4,04	0,89	7,29	1,37
33		Сучевенська	3010,0	62,11	25,90	2,82	1,20	6,57	1,39
34		Тарашанська	2708,6	62,35	32,01	1,38	0,82	1,76	1,68
35		Теребленська	3676,4	71,04	21,50	3,95	1,04	0,97	1,50
36		Турятська	4692,1	44,66	51,52	0,95	0,24	1,82	0,80
37		Чагорська	1164,6	82,02	4,21	6,67	4,69	2,42	-
38		Черепковецька	2344,7	75,19	10,37	2,11	1,60	4,82	5,90
39	Сторожинецький	Бобовецька	2089,3	78,01	14,09	1,97	0,80	4,67	0,47
40		Буденецька	2829,2	46,58	42,31	8,30	0,91	1,12	0,78
41		Великокучурівська	3043,1	80,12	4,64	4,55	1,38	8,14	1,16
42		Верхньопетровецька	2615,3	76,44	17,38	1,33	1,24	2,56	1,05
43		Давидівська	4416,4	62,46	33,73	0,56	0,53	1,73	0,98
44		Зруб-Комарівська	1818,0	43,71	53,79	0,66	0,71	0,53	0,59
45		Жівська	5081,3	48,97	46,40	2,22	0,40	1,34	0,68
46		Кам'янська	3381,2	50,16	42,36	1,74	1,47	2,37	1,90
47		Комарівська	4553,0	61,67	32,46	0,64	1,48	1,27	2,48
48		Костинецька	2724,9	69,36	25,78	2,09	1,08	1,32	0,37
49		Михальчанська	5100,6	53,16	43,93	1,11	0,57	0,76	0,47
50		Нижньопетровецька	5001,9	42,50	54,21	1,66	0,26	1,00	0,38
51		Новобросковецька	3144,8	76,35	18,99	0,79	0,82	2,09	0,97
52		Панківська	2744,9	55,52	32,67	5,58	1,43	2,63	2,16
53		Ропчанська	3671,3	66,03	27,53	1,04	0,92	2,90	1,57
54		Снячівська	3864,4	50,74	43,65	2,27	0,35	2,14	0,85
55		Старобросковецька	3672,4	67,91	27,27	1,14	0,59	2,78	0,31
56		Старожадівська	7397,2	60,76	32,93	1,17	0,90	2,75	1,48
57	Старокрасношорська	1403,0	38,33	59,08	1,03	0,53	0,64	0,38	
58	Тисовецька	2898,8	54,37	38,03	2,42	1,96	2,96	0,27	
59	Череська	2655,2	39,87	53,19	4,37	0,33	1,05	1,19	
60	Чудейська	3485,0	43,08	48,33	2,43	1,17	4,31	0,68	
61	м. Сторожинець	5082,0	47,01	36,90	7,77	3,93	3,12	1,27	
62	Кіцманський	Білянська	464,0	47,99	28,49	4,48	2,14	6,52	10,38
63		Брусницька	4424,2	72,52	15,26	2,04	1,63	4,45	4,11
64		Верхньостановецька	2247,4	62,92	34,22	1,15	0,25	1,09	0,38
65		Глинницька	2048,4	44,76	45,61	2,09	0,77	1,84	4,93
66		Драчинецька	3335,2	76,26	20,54	1,10	0,39	1,47	0,25
67		Нижньостановецька	3137,4	70,59	23,96	1,16	0,96	2,28	1,06
68	Стрілецько-Кутська	3486,9	31,69	58,74	1,15	1,18	3,01	4,24	
69	Валківський	Багнянська	1752,0	43,06	45,74	1,93	0,36	7,72	1,19
70		Банилівська	4555,0	58,13	31,28	2,37	1,42	3,64	3,15
71		Замостянська	2926,0	53,92	38,17	2,05	0,51	3,65	1,71
72		Іспаська	5361,0	43,18	42,10	2,17	4,83	6,17	1,55
73		Карапчівська	6345,0	46,35	48,41	1,60	0,64	2,20	0,81
74		Коритненська	3407,0	53,74	39,42	2,62	0,63	2,40	1,18
75		Луковецька	6441,0	66,17	22,45	1,88	1,31	5,67	2,51
76		Мілівська	3234,0	54,37	32,57	2,64	1,52	6,32	2,58
77		Слободо-Банилівська	1127,0	68,20	8,84	2,23	3,46	9,20	8,06
78		Черешенська	2110,0	66,91	27,65	1,53	1,06	1,05	1,80
79	Чорногузівська	1707,0	64,03	21,49	4,24	1,60	6,68	1,97	
80	м. Вашківці	4351,0	69,73	11,99	5,35	1,91	7,17	3,84	
81	Шевченківський	4149,85	32,02	0,07	35,26	4,15	27,65	0,84	
82	Першотравневий	2396,0	17,36	-	38,34	25,55	18,30	0,46	

*Розраховано автором за даними [5].

Структура земель сільськогосподарського призначення та землезабезпеченість населення

№ п/п	Адміністративні утворення	Землі сільськогосподарського призначення	Сільськогосподарські угіддя	з них				несільськогосподарські угіддя	Землезабезпеченість сільськогосподарськими землями, га/ос	Землезабезпеченість ріллею, га/ос	
				рілля	б/н	сіножаті	пасовища				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Байраківська	1735,86	1705,54	982,94	50,00	81,70	590,90	30,32	0,82	0,46	
2	Буківська	571,97	558,55	424,29	24,00	14,10	96,16	13,42	0,62	0,46	
3	Великобудська	2100,97	2054,07	1491,22	28,00	68,55	466,30	46,90	1,63	1,16	
4	Годнівська	1639,95	1598,44	1175,59	33,00	33,45	356,40	41,51	1,30	0,93	
5	Горбівська	2040,69	2006,19	1643,06	30,00	27,43	305,71	34,49	0,69	0,55	
6	Куликівська	699,01	683,47	417,17	8,00	9,00	249,30	15,54	0,96	0,57	
7	Луцьківська	2731,72	2677,04	1517,67	30,00	356,40	772,97	54,68	4,65	2,58	
8	Молницька	1668,90	1621,85	1317,95	18,00	100,69	185,21	47,05	0,92	0,73	
9	Острицька	1089,18	1049,66	914,91	10,09	10,70	113,97	39,52	0,30	0,25	
10	Петрашівська	1086,42	1067,44	848,82	28,00	48,22	142,40	18,99	0,54	0,42	
11	Гернавська	4302,38	4216,48	2444,87	98,00	481,98	1191,62	85,90	1,51	0,86	
12	Хряцьківська	2370,47	2322,49	1523,42	30,35	119,75	648,97	47,98	1,19	0,76	
13	Цуренська	1715,52	1678,54	1373,94	15,00	83,50	206,09	36,98	1,81	1,45	
14	м. Герца	166,62	165,55	111,37	10,00	1,40	42,78	1,07	0,08	0,05	
15	Багринівська	1074,01	1067,78	1049,18	14,50	4,10	-	6,23	0,74	0,72	
16	Валя-Кузьминська	950,48	924,20	738,95	13,90	39,70	131,64	26,28	0,51	0,40	
17	Волоківська	1506,75	1484,90	907,70	40,20	179,01	357,99	21,86	0,50	0,30	
18	Димківська	884,96	868,42	823,56	5,00	7,23	32,63	16,54	0,73	0,68	
19	Кам'янська	2517,50	2461,42	1775,33	126,20	43,45	516,44	56,08	0,40	0,28	
20	Карапчівська	2342,24	2304,26	1909,93	18,84	22,16	353,32	37,98	1,12	0,91	
21	Коровійська	826,53	778,14	575,56	17,20	7,43	177,95	48,39	0,28	0,19	
22	Корчовецька	1127,96	1106,94	643,76	80,70	49,38	333,10	21,02	0,65	0,37	
23	Куська	1336,59	1302,92	1005,92	25,90	72,06	199,04	33,67	0,50	0,38	
24	Луковецька	1211,23	1183,15	881,90	26,00	90,25	185,00	28,08	0,86	0,62	
25	Михайлівська	1280,71	1248,39	920,13	36,63	16,11	275,52	32,32	1,72	1,24	
26	Молодійська	1668,23	1629,02	1334,74	74,30	56,18	163,80	39,21	0,43	0,35	
27	Опришненська	1995,56	1931,75	1572,09	64,94	32,00	262,72	63,81	0,83	0,65	
28	Синьовецька	1503,10	1456,70	838,40	178,80	51,20	388,30	46,40	3,14	1,75	
29	сmt. Глибока	1974,48	1960,01	1729,30	85,29	28,03	117,39	14,47	0,21	0,18	
30	Становецька	1600,07	1536,13	1286,54	67,00	36,45	146,14	63,94	0,57	0,46	
31	Старовичинська	2350,22	2277,51	1613,48	60,50	78,01	525,52	72,71	1,15	0,79	
32	Стерченська	752,25	747,44	595,92	84,71	-	66,82	4,80	0,61	0,48	
33	Сучевенська	1869,53	1829,68	1625,21	21,60	11,48	171,39	39,85	1,13	0,98	
34	Гаршанська	1688,93	1652,02	1411,16	61,12	34,81	144,93	36,91	1,71	1,43	
35	Геребленська	2611,71	2568,32	2163,62	50,40	26,12	328,18	43,39	0,91	0,75	
36	Гурятська	2095,63	2051,43	1669,93	29,60	84,85	267,05	44,20	1,10	0,88	
37	Нагорська	955,20	941,53	872,51	43,41	2,95	22,66	13,67	0,22	0,20	
38	Черепковецька	1762,92	1700,72	1353,06	44,60	96,07	206,99	62,20	0,85	0,65	
39	Бобовецька	1629,82	1607,58	1029,30	37,10	363,78	177,40	22,24	0,88	0,56	
40	Буденська	1317,76	1284,26	969,19	20,00	125,44	169,64	33,50	0,99	0,73	
41	Великокучурівська	2438,26	2384,91	1780,15	274,91	68,39	261,46	53,35	0,69	0,50	
42	Верхньопетровецька	1999,22	1957,95	1391,42	45,00	121,77	399,76	41,27	0,53	0,37	
43	Давидівська	2758,52	2712,52	1844,49	31,00	266,85	570,18	46,00	0,89	0,59	
44	Вруб-Комарівська	794,72	791,57	481,30	10,00	111,97	188,30	3,15	0,55	0,33	
45	Іжівська	2488,15	2442,48	1273,46	40,00	497,97	631,04	45,68	0,74	0,38	
46	Кам'янська	1695,94	1671,15	998,84	54,30	319,18	298,82	24,80	0,57	0,34	
47	Комарівська	2807,73	2766,96	1865,85	18,00	194,94	688,16	40,77	2,47	1,64	
48	Костинська	1890,01	1850,40	1011,80	287,40	242,20	309,00	39,61	1,52	0,81	
49	Михальчанська	2711,27	2663,11	1186,44	100,32	682,43	693,93	48,16	1,21	0,53	
50	Нижньопетровецька	2125,74	2100,69	1292,25	40,00	341,90	426,54	25,04	0,71	0,43	
51	Новоборосковецька	2400,95	2358,14	1424,30	106,40	276,91	550,53	42,81	1,63	0,97	
52	Панківська	1524,06	1502,03	1150,39	8,00	19,13	324,50	22,03	0,62	0,47	
53	Ропчанська	2424,24	2395,79	1733,43	31,00	251,55	379,82	28,45	0,73	0,52	
54	Снячівська	1960,74	1924,11	983,54	77,13	240,97	622,47	36,63	1,02	0,51	
55	Староборосковецька	2493,80	2451,94	1063,73	42,10	449,86	896,26	41,86	1,00	0,42	
56	Старожалдівська	4494,84	4382,75	2953,28	51,30	484,41	893,76	112,09	1,88	1,23	
57	Старокрасношорська	537,79	525,51	268,98	10,00	103,50	143,03	12,28	0,72	0,36	
58	Тисовецька	1576,12	1560,78	629,08	63,80	448,40	419,50	15,34	0,44	0,18	
59	Череська	1058,72	1036,16	844,48	16,00	115,33	60,35	22,55	0,77	0,61	
60	Чудейська	1501,44	1484,07	1124,40	42,16	60,85	256,66	17,37	0,29	0,21	
61	м. Сторожинець	2389,17	2353,01	2102,06	45,00	41,20	164,75	36,16	0,16	0,14	
62	Білянська	222,67	209,16	102,38	31,30	48,19	27,29	13,51	0,36	0,17	
63	Брусницька	3208,31	3121,35	2126,65	154,13	465,30	375,27	86,96	1,54	1,02	
64	Верхньостановецька	1414,01	1381,87	660,12	53,80	173,20	494,75	32,15	0,81	0,38	
65	Глиницька	916,93	891,62	658,81	29,60	88,21	115,00	25,31	0,56	0,40	
66	Драчинська	2543,41	2503,38	1499,92	86,46	427,00	490,00	40,04	1,09	0,65	
67	Нижньостановецька	2214,83	2164,21	1173,35	98,80	252,80	639,26	50,61	1,11	0,59	
68	Стрільсько-Кутська	1104,86	1067,28	819,55	22,00	135,63	90,10	37,58	0,53	0,40	
69	Багнянська	754,48	748,66	488,43	20,00	108,70	131,53	5,82	0,75	0,48	
70	Банилівська	2647,64	2616,74	2010,45	98,09	145,70	362,50	30,91	0,58	0,44	
71	Замостянська	1577,74	1553,39	1277,80	141,00	66,70	67,89	24,35	0,75	0,61	
72	Іспаська	2315,04	2288,28	1616,10	98,76	117,75	455,67	26,76	0,50	0,35	
73	Карапчівська	2940,60	2889,99	1691,57	120,53	312,07	765,82	50,61	0,75	0,43	
74	Коритненська	1831,02	1803,16	1192,28	82,32	195,90	332,66	27,87	0,54	0,35	
75	Луковецька	4262,01	4233,47	3010,44	100,33	520,08	602,62	28,54	1,05	0,74	
76	Мілівська	1758,32	1735,27	1523,50	77,97	71,80	62,00	23,05	0,61	0,53	
77	Слободо-Банилівська	768,67	762,82	468,18	20,10	15,47	259,07	5,85	0,82	0,50	
78	Черешенська	1411,81	1383,51	1093,25	22,00	33,84	234,42	28,31	1,30	1,01	
79	Чорногузівська	1092,95	1083,10	889,03	85,10	25,84	83,13	9,85	0,39	0,32	
80	м. Васьківці	3033,94	2994,75	2161,64	123,86	206,55	502,70	39,20	0,56	0,40	
81	Шевченківський	1328,88	1318,88	391,20	888,83	16,85	22,00	10,00	0,01	0,00	
82	Першотравневий	415,87	415,87	238,85	173,02	4,00	-	0,00	0,01	0,00	

*Розраховано автором за даними [5].

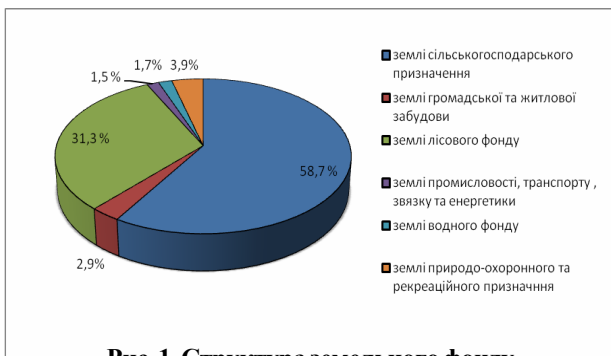

Рис. 1. Структура земельного фонду Буковинського Передкарпаття, (%)

виокремлено групу аутсайдерів (до 45 %) – 16 одиниць, до основного масиву віднесено – 36 (PCO 45-70 %), до числа переслідувачів (PCO 70,1-80,0%) належать 15 сільських рад, а в 16 сільрадах значення частки перевищує 80,0 %.

На значення показників землезабезпеченості населення сільгоспугіддями впливає не лише величина їх площі, але й чисельність населення, що мешкає на тій чи іншій території. Пересічна забезпеченість сільгоспугіддями становить 0,9 га/чол., при цьому забезпеченість ріллею – 0,6 га/чол. Найвищим показником землезабезпеченості характеризуються території Лунківської (4,65 га/чол), Синьовецької (3,14 га/чол) та Комарівської (2,47 га/чол.) сільських рад. Природно, що найнижча землезабезпеченість спостерігається у міських поселеннях, зокрема м. Чернівці, Герца та Сторожинець.

Частка земель лісового фонду на території Буковинського Передкарпаття становить 31,3 %. Лісистість території зростає зі сходу на захід. Найвищі показники частки земель лісового фонду на території Вижницького, Сторожинецького та Кіцманського районів. Переважають на досліджуваній території ліси другої групи, які поряд з екологічним, мають експлуатаційне значення, решта це ліси першої групи, які виконують переважно водоохоронні, захисні, оздоровчі та рекреаційні функції. Максимальна залісненість простежується на території Корчовецької сільської ради Глибоцького району – майже 69 %. Найнижчі показники лісистості території притаманні для м. Чернівці та Герца. Загалом на території 17 сільрад лісистість не перевищує 10,0 %, у 29 показники в межах від 10,0 до 30,0 %, оптимально залісненими можна вважати території 19 адмінутворень (30,1-45,0 %), а частка лісо вкритих площ у 17 сільрадах перевищує 45,0 %. Найвища лісо забезпеченість у Синьовецькій – 3,19 га/ос, Турятській – 1,27 га/ос та Старокрасношорській (1,11 га/ос) сільрадах.

Третє місце у структурі використання земельного фонду Буковинського Передкарпаття припадає на землі «природо-охоронного та

рекреаційного» призначення, загальною площею 9745,79 га. Відносно високе значення показників пояснюється об'єднанням 4 окремих категорій земель в одну, так як виокремити кожен із них, картографічно досить важко. Враховуючи особливі функції (рекреаційну, історико-культурну, природоохоронну, оздоровчу) цієї категорії земель, найвища їх частка у м. Чернівці (27,65 та 18,30 % по районах) та м. Герца (18,90 %). Із-поміж сільських рад варто виокремити Волоківську Глибоцького району – 15,48 %. Найменше земель із такими перспективними та необхідними на сьогодні функціями у Синьовецькій (0,52 %) та Зруб-Комарівській (0,53 %) сільських радах.

Землі житлової та громадської забудови переважають у міських поселеннях, зокрема в м. Чернівці (38,34 та 35,26 %) та м. Герца (21,03 %). Найменше таких земель на території Давидівської (0,56 %), Зруб-Комарівської (0,66) та Тернавської (0,67) сільських рад. Загальна площа земель цієї категорії становить 7331,4 га.

Важливу функцію у структурі використання земельного фонду відіграють землі, що належать до водного фонду. При частці в 1,7 % вони займають 4175,8 га. На досліджуваній території цю категорію земель в основному формують землі зайняті річками, прибережними захисними смугами вздовж річок та водойм (в основному ставків) та землі зайняті окремими водогосподарськими спорудами. При загальній незначній їх частці на території 18 населених пунктів відсоткове значення не перевищує 0,75, а у 52 – від 0,751 до 3,5 %, у 6 значення показника 3,51 – 5,0, а в 5 – понад 5,0 %.

Найменшу площу займають землі транспорту, зв'язку, енергетики та іншого призначення – 3701,8 га або ж 1,52 %, що є незначним у співвідношенні з іншими категоріями. Безпосередньо найвища їх частка у м. Чернівці, оскільки тут найбільш розвинена як дорожня так і інші види інфраструктурних мереж – 25,55 %.

Висновки. В результаті наукового дослідження особливостей використання земельного фонду Буковинського Передкарпаття нами встановлено:

1. Природні межі досліджуваної території не повністю збігаються із межами сучасного адміністративно-територіального поділу, внаслідок розмитості меж у південно-західній частині. Невідповідність зафіксована в межах 4 одиниць АТП. Загалом на досліджуваній території виділяють 3 міста, 1 селище міського типу, 2 міських райони (Шевченківський та Першотравневий м. Чернівці) та 76 сільських рад.

2. У земельному фонді Буковинського Передкарпаття спостерігаються найбільш суттєві

відмінності у структурі використання земельних угідь порівняно із рівнинною та гірською частинами Чернівецької області.

Залишаючись домінуючим, сільськогосподарське землекористування (частка якого 58,7%), спостерігається її значне зменшення в перехідних до гірської частини територіях, де зростає частка земель лісового фонду при пересічному показнику – 31,3 % від 5-10% у південно-східній частині до 40-45 % у західній частині. Зазначені вище категорії земель є переважаючими у структурі використання земельного фонду.

3. Тривала господарська освоєність території та висока щільність сільського населення у межах досліджуваної території впливають на показники землезабезпеченості населення найбільш продуктивними видами сільськогосподарських угідь, зокрема ріллею. Пересічна забезпеченість орними землями становить 0,6 га/чол., при цьому найвищі показники притаманні територіям Лунківської (2,58 га/чол.), Синьовецької (1,75) та Комарівської (1,64) сільських рад.

У період реформування економічного механізму господарювання відбуваються трансформаційні процеси в структурі використання земельного фонду Буковинського Передкарпаття. Зафіксовано зменшення площ сільськогосподарських земель зі збільшенням частки

забудованих земель. Для раціональної організації території необхідне подальше землекористування сільськогосподарської освоєності території при одночасному збільшенні частки земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та лісового фонду.

Список літератури

1. Кілінська К. Й. Еколого-прогнозна оцінка природно-господарської різноманітності Карпато-Подільського регіону України. / К. Й. Кілінська. – Чернівці : Рута, 2007. – 492 с.
2. Козьмук П. Ф. Земельні ресурси Буковини: стан, моніторинг, використання / П. Ф. Козьмук, В. І. Куліш, О. А. Чернявський. – Чернівці : Букрек, 2007. – 384 с.
3. Кравчук Я. С. Геоморфологія Передкарпаття / Я. С. Кравчук. – Львів : Меркатор, 1999. – 188 с.
4. Природа Чернівецької області / За ред. К. І. Геренчука. – Львів : Видавниче об'єднання «Вища школа», 1978. – 160 с.
5. Структура, динаміка та розподіл земельного фонду Чернівецької області (станом на 1.01.2013 р.): форма б-зем. Державної звітності / Головне управління земельних ресурсів у Чернівецькій області. – Чернівці : 2013. – 27 с.
6. Сухий П. О. Проблемні аспекти прогнозування розвитку антропогенізації басейнових систем / П. О. Сухий, І. С. Березка // Антропогенне ландшафтознавство: перспективи розвитку. Збірник наукових праць [за редакцією Г. І. Денисика]. – Вінниця : ТОВ «Вінницька міська друкарня», 2013. – 144 с.

Атаманюк М.-Т. М. Рассмотрены современные особенности структуры и использования земельного фонда в регионе Буковинского Прикарпатья. Проведено ранжирование низовых административно-территориальных единиц по доле категорий земель различного целевого назначения. Определены уровни обеспеченности населения исследуемого региона сельскохозяйственными угодьями и раскрыта современная структура использования земель сельскохозяйственного назначения.

Ключевые слова: земельный фонд, физико-географическое районирование, категории земель, структура угодий, землеобеспеченность, земли сельскохозяйственного назначения, земли жилой и общественной застройки, земли водного фонда, земли лесного фонда, земли транспорта, связи, энергетики и иного назначения.

Atamanyuk M.-T. In the article the modern features of the structure and use of land resources in the region of Bukovina Precarpathians. A ranking grassroots administrative units of the share of different categories of land designations. The levels of population under study agricultural land and solved using modern structure of agricultural land.

Key words: land fund, physico-geographical zoning, land categories, land structure, agricultural land, residential land and public buildings, land, water resources, forest lands, land transport, communication, energy and other purposes.